

سور موسیقی

فرامرز پایور

موسیقی دان بزرگ معاصر ایران

کس سعید ثابت

پادداشت سردبیر

شعر به شعر عرب، در ناله است و طرب / گز طبع نیست تو را، کج طبع جانوری (سعدی) و ما البته «علم حافظ خوش لجه‌ی خوش آوازیم» (حافظ) و می‌دانیم که موسیقی ما بخشی مهم از میراث فرهنگی و هنری ماست. به همین دلیل در شماره‌ی اخیر حافظ مقاله‌ی چند در باب تاریخ موسیقی ایران در ادوار پیش از اسلام و پس از آن به شما تقدیم کرده‌ایم. در این شماره، به چهره‌های برتر موسیقی ملی معاصر می‌رسیم و از موسیقی‌دان بزرگ، فرامرز پایور، با شما سخن می‌گوییم. پایور استاد بلامنزاع سنتور است و سنتور یکی از کهن‌ترین سازهای شرقی است که اروپاییان پیانو را براساس آن ساخته‌اند. اما از نظر ما مهم‌ترین خدمت فرهنگی ماندگار استاد پایور، نت‌نویسی «ردیف‌های آوازی» و تصنیف‌های قدیمی (به‌روایت استاد عبدالله دوامی) است که شامل تصنیف‌های علی‌اکبر شهید، شوریده، عارف قزوینی، سماع حضور، درویش‌خان و دیگران (جمعاً دویست قطعه) می‌شود و به‌طور مستقل با عنوان **ردیف تصانیف استاد دوامی** منتشر شده است.

□ روز اول که به استاد سپردند مرا

دگران را هنر آموخت، مرا مجنون کرد
آری سخن از استادی است که دست‌پرورده‌ی مکتب عشق است. عاشقی که کلیه‌ی رموز عشق را از معبود خویش، آنانی که دریای عشق، نه، بلکه خود عشق بوده‌اند، آموخت. استاد صبا استاد تهرانی. استاد آموخت و آموزش داد که چه‌گونه عشق بورزیم به هنر و به انسان‌بودن در هنر، زیرا معتقد است که هنر باید همیشه پاک بماند و اگر بخواهیم ماندگار باشد، باید در جهت اعتلای آن بکوشیم و زحمات فراوانی را متحمل شویم و در راه آن گذشت به حد نهایت داشته باشیم. از همین رو کوشید حتی بیش‌تر از آن‌چه که در توان ایشان بود، به جرات می‌توان گفت به‌اندازه‌ی ده استاد موسیقی برای هنر این مملکت در جهت حفظ و اشاعه‌ی آن کوشید، تا جایی که حتی از جان خود هم دریغ نکرده و سلامتی خود را ارزانی هدف خود نمود تا مکتب پایور که دنباله‌روی استاد خود صبا بود، بنا گردید و هزاران هزار عاشق و رهرو همین ره از پی او روان عشاقی که با شنیدن صدای ساز ملکوتی ایشان دل به دریای هنر زدند تا بلکه جرعه‌ای از همین دریا که گویی از چشمه‌ای بس عظیم به وسعت همین دریا که دارای آبی زلال و صاف است، بچشند.
بر کسی پوشیده نیست و کسی نیست که نداند ایشان در اعتلای ساز سنتور تا چه حد تأثیرگذار و سهم ایشان در پیشبرد این

ساز در زمینه‌ی موسیقی تا به کجاست. همین اندازه بگوییم هر کس با سنتور آشنایی دارد، از نوازندگان برجسته تا هنرجویان علاقه‌مند، به نحوی مدیون زحمات استاد پایور در اعتلای ساز سنتور می‌باشد. نوازندگان و موسیقی‌دانان عزیز می‌دانند که امروز در جهت تربیت هنرجویان علاقه‌مند کوشش می‌کنند، نتیجه‌ی مکتبی هستند که این استاد برجسته با زحمات چندین و چند دهه از عمر خویش در سنتورنوازی بنا نهاده است. اگر تعریفی از مکتب داشته باشیم مکتب پایور از موفق‌ترین آن‌هاست و ایشان که به حق پیغمبر و مرجع موسیقی ما می‌باشند.

با یک نگاه به آمار از ادعان آنانی که دستی موفق به کار سنتورنوازی دارند، ۹۵ درصد از کلیه‌ی نوازندگان، اعم از مبتدی و متخصصین در این رشته، به نحوی (مستقیم یا غیرمستقیم) شاگرد و متأثر از استاد پایور و مکتب ایشان بوده‌اند، زیرا از ابتدای کار با متد ایشان و آثار ایشان توانایی‌های خود را افزایش داده‌اند. اما از ویژگی‌های فنی کار استاد، نوع صدایی است که از سنتور ایشان به گوش می‌رسد. صدایی صاف و شفاف و پُر قدرت در فراز و نشیب‌های ردیف موسیقی و ظرایف و ریزه‌کاری‌هایی که خاص موسیقی سنتی ما به‌شمار می‌آید که نوازندگان دیگر به‌سختی از عهده‌ی آن برآمده یا به‌طور کلی در اجرای آن‌ها ناتوان‌اند، که سبک سنتورنوازی استاد را ممتاز کرده است و آن هم به‌دلیل وجود مضراب‌های راست و چپ

کسانی در سازی و استاد پایور در ساز سنتور. اساتیدی که به سازهای خود شخصیتی دگر بخشیده و آن‌ها را متجلی ساخته‌اند. روی همین اصل، در دورانی که اکثراً به حرف و شعار وقت می‌گذرانند، این اساتید فقط عمل می‌کرده‌اند.

آثار استاد پایور دارای ملودهای بسیار زیبا و کاملاً مرتبط با یکدیگرند و در عین حال امکان حذف یک یا چند جمله از ملودی را توسط یک متخصص دارد و ارتباط خود را از دست نمی‌دهند و این حکایت از ذوق بسیار وافر و تسلط ایشان به ردیف‌های موسیقی ایرانی دارد. ملودی‌ها و آثاری که با گذشت زمان به هیچ عنوان تازگی و تکنیک بالای خود را از دست نمی‌دهند، گویی که برای زمان حال و آینده خلق شده‌اند. قطعاتی که کاملاً منطبق با اصول آهنگسازی و در عین حال زیبایی‌شناسی در موسیقی است و این خصیصه را به‌زاحتی در قطعات دستور سنتور نیز می‌توان به‌راحتی ملاحظه نمود و یک منبع مهم تحقیق برای علاقه‌مندان به این امر

در قدرت یکسان استاد است، زیرا همان‌طور که می‌دانیم، معمولاً مضراب‌های دست راست (در افراد راست‌دست) به‌طور طبیعی، قوی‌تر از مضراب‌های دست چپ است و بر همین مبنا، دست راست دارای عضلاتی قوی‌تر و بالطبع دارای قدرت بیش‌تری است. اما در مورد استاد، مضراب‌های هر دو دست کاملاً یکسان و در عین حال به اختیار نوازنده، و این ناشی از تمرینات ممتد و مرتب ایشان در طی سال‌های طولانی است. روی همین اصل در قطعات ساخته‌ی ایشان نقش مضراب‌های دست چپ مانند دست راست اهمیت یکسان دارد و قدرت هم‌سانی می‌طلبد، مانند چهار مضراب قرائی در افشاری (کتاب سی قطعه چهار مضراب برای سنتور) که دارای پایه‌ی است با یک مضراب راست و چهار مضراب دست چپ یا چهار مضراب نوا از همین کتاب که دست چپ در آن، پیوسته مانند یک نت کشیده (همانند آرشه در ویلن) باید شنیده شود... به همین دلیل صدای ساز استاد را کاملاً مشخص و متمایز می‌نماید، به‌طوری که به مجرد شنیده‌شدن قابل تشخیص است. صدایی با این ویژگی‌ها و در عین حال صدایی آسمانی که کاملاً به دل می‌نشیند. (سخنی کز دل برآید، لاجرم بر دل نشیند)

نگرش نو و تازه‌ی ایشان در چهل سال قبل، آن‌چنان دگرگونی در نوازندگی این ساز به‌وجود آورد که به جرأت می‌توان گفت حتی تا سال‌های دور نوازنده‌ی پیدا شود که بدین نحو نواخته یا گوشه‌ای از آن را دارا باشد. تحولی که موسیقی ما مدیون فکر و کوشش‌های مداوم این استاد بی‌نظیر می‌باشد. روی همین اصل، ایشان با شناختی که از مضراب‌ها و تکنیک‌های مخصوص این ساز و چه‌گونگی نوازندگی با آن را داشته، مطالب مدوتی مخصوص ساز سنتور تألیف نموده‌اند که با کتاب دستور سنتور شروع و به کتاب دوره‌ی عالی (چپ کوک) ختم می‌شود، که فراگیری آن حدوداً ده سال به‌طول می‌انجامد. به همین دلیل، ساز سنتور معمولاً انتخاب اول علاقه‌مندان است، اول به‌خاطر ساز استاد و دوم به‌خاطر برنامه‌ی مدون و کاملاً روشن.

کتاب دستور سنتور همان‌طور که ذکر گردید، پایه‌گذار صدای ساز و مضراب نوازنده است که مهم‌ترین متد برای کار یک نوازنده برای شروع می‌باشد که برخلاف تصور عده‌ی که فکر می‌کنند از لحاظ تدریس و فراگیری ساده می‌باشد، درست بالعکس از همه مشکل‌تر و مهم‌تر است، زیرا اساس صحیح نوازندگی در آموزش و فراگیری همین کتاب است، زیرا تمام مطالب آن حساب‌شده و منطبق با متدهای آموزشی است و اگر درست آموزش داده شود، نوازنده بعد از اتمام این کتاب باید به‌راحتی دوره‌های بعد را پشت سر بگذارد. به همین دلیل، استاد فقید، ابوالحسن صبا که خود با مضراب‌ها و تکنیک‌های سنتور آشنا بودند، وجود این کتاب را لازم و تأیید و آموزش آن را واقعاً ضروری دانسته‌اند، به همین دلیل به‌جرات می‌توان گفت که نودوشت درصد نوازندگان این ساز شاگرد مستقیم یا غیرمستقیم ایشان هستند، زیرا با متد ایشان شروع به آموزش کرده و با صدای ساز ایشان با موسیقی مانوس شده‌اند.

به‌طور کلی در هنر موسیقی جرقه‌ها و نوآوری بوده‌اند که بدعت‌گذار بوده و دیگران دنباله‌رو و به‌ندرت دیده شده که بعد از آنان پیشرفت دوچندان دیده شود، زیرا همیشه بدعت‌گذاران با نگرش جدید همیشه تا صدها سال از زمان خود جلوتر بوده‌اند، مانند استاد فقید تهرانی در تنبک، استاد صبا به‌طور کلی در موسیقی، استاد

می‌باشد. این ویژگی‌ها در آثار دیگران کم‌تر به چشم آمده و همین خصوصیات باعث می‌شوند که کار یک استاد متمایز از دیگران باشد. در خاتمه گو این‌که گفتنی بسیار است، اما از خداوند شفای ایشان را خواهانیم، زیرا وجود این‌گونه استادان مسلط به کار و متخصص و پُرکار موجب بالندگی جامعه‌ی هنری ماست. به امید آن روز.

روز اول که به استاد سپردند مرا

دگران را هنر آموخت، مرا مجنون کرد

آن‌چه در سینه‌ی مجروح منش دل خوانی

شور عشق است که با خون جگر معجون کرد

زندگی‌نامه‌ی هنری

فرامرز پایور در سال ۱۳۱۱ در تهران متولد شد. پدرش استاد زبان فرانسه بوده و در نقاشی نیز استعداد فراوان داشت و تابلوهای زیادی از او باقی است. جدش مرحوم مصورالدوله، نقاش مخصوص دربار قاجاریه بوده و تابلوهای او هنوز در قصر صاحب‌قرانیه و

گلستان باقی است. با موسیقی نیز آشنایی کامل داشته‌اند و ویلن و سنتور را به‌خوبی می‌نواخته است و با کلیه‌ی استادان موسیقی زمان خود محشور و مأنوس بوده‌اند. پایور از هفده سالگی تحصیل موسیقی را نزد استاد ابوالحسن صبا شروع کرده و در ظرف شش سال تحصیل مداوم، کلیه‌ی ردیف‌های موسیقی ایرانی را روی سنتور، ساز تخصصی خود نزد استاد فرا گرفت و به جایی رسید که همراه با ساز استاد، نوارهایی در رادیو پر کرد که هنوز هم نمونه‌هایی از آن‌ها نزد علاقه‌مندان به موسیقی اصیل ایرانی باقی است.

پس از فوت استاد صبا، پایور به معلومات خود قناعت نکرد و در نزد استادانی چون عبدالله دوامی، موسی معروفی و نورعلی برومند به تکمیل تحصیلات خود در زمینه‌ی موسیقی ایرانی و فراگرفتن دوره‌های دیگر از ردیف قدمای موسیقی ملی ایران از قبیل میرزا حسینقلی، میرزا عبدالله و درویش‌خان پرداخت و بدین‌وسیله محفوظات خود را در زمینه‌ی موسیقی اصیل ایرانی به حد کمال رسانید. ضمناً سعی نمود آن‌چه که از موسیقی قدیم ایران در نزد استادان باقی است و تا آن زمان سینه‌به‌سینه حفظ شده، به خط نت درآورد که اجمالاً عبارتند از:

- ردیف آوازی موسیقی ایران به نقل از استاد دوامی (شهریور ۱۳۷۵ منتشر شده)؛

- کلیه‌ی تصانیف قدیم ایران ساخته‌ی شیداء، عارف، سماع حضور و سایر اساتید دیگر (سال ۱۳۷۵ منتشر شده)؛

- کلیه‌ی آثار درویش‌خان و کلیه‌ی آثار رکن‌الدین مختاری. آن‌چه گفته شد، اولین آثار ساخته‌شده از موسیقی ملی ایران هستند که پایور در نظر دارد تمامی آن‌ها را به‌چاپ رسانیده و در دسترس هنرمندان قرار دهد که بدین‌وسیله از خطر نابودی و احیاناً دست‌کاری در آن‌ها در اثر مرور زمان و یا فراموشی جلوگیری شود.

فرامرزی پایور در زمینه‌ی فعالیت در عرصه‌ی موسیقی ایران به‌خصوص سنتور، کار خود را از سال ۱۳۳۴ از طریق وزارت فرهنگ و هنر (اداره‌ی کل هنرهای زیبای آن زمان) شروع کرد و ضمن تدریس سنتور در هنرستان موسیقی ملی، برنامه‌های تک‌نوازی و هم‌نوازی همراه با استاد صبا و استاد تهرانی و سایر هنرمندان زمان از طرف آن اداره تهیه و در رادیو به‌نام برنامه‌ی هنری پخش نمود. بعد از تأسیس تلویزیون در ایران بیش‌تر فعالیت پایور در زمینه‌ی اجرای موسیقی ایرانی از طریق این رسانه‌ی گروهی انجام شد.

با تأسیس تالار رودکی در تهران، پایور هر ماهه مرتباً برنامه‌های موسیقی اصیل ایرانی را در این تالار به معرض اجرا گذاشت و به همراهی خوانندگان مشهور زمان، کنسرت‌هایی به‌طور مداوم در این تالار برگزار کرد.

با برگزاری جشن هنر در شیراز، فرامرزی پایور هر ساله با گروه اساتید موسیقی نمونه‌هایی از آثار استادان موسیقی ملی ایران را در آن‌جا اجرا می‌نمود. در سال ۱۳۵۵ فعالیت خود را از طریق رادیو مجدداً از سر گرفت و با خوانندگان مختلف، برنامه‌های زیادی در رادیو ضبط و پخش نمود که نمونه‌های آن‌ها اغلب در دسترس هنرمندان و علاقه‌مندان به موسیقی می‌باشد.

در سال ۱۳۴۲، فرامرزی پایور برای تحصیل زبان انگلیسی به لندن مسافرت نمود و سه سال به تحصیل زبان پرداخت و در آن‌جا به دریافت درجه تخصصی زبان از دانشگاه کمبریج نائل آمد. در اواخر تحصیلات خود از طریق دانشگاه لندن و کمبریج، رستال‌هایی برای

معرفی موسیقی ایرانی همراه با سخنرانی در این زمینه انجام داد و در این مورد جوایزی از طرف دانشگاه‌های نام‌برده دریافت نمود.

در تمام مدت تحصیل خود در لندن، از طریق رادیو بی.بی.سی تک‌نوازی‌هایی انجام داد که نمونه‌هایی از آن هنوز از رادیوی مذکور پخش می‌شود. بعد از مراجعت از انگلیس، فرامرزی پایور اغلب برای اجرای کنسرت و معرفی موسیقی ایرانی به کشورهای اروپا و آمریکا مسافرت می‌نمود. این مسافرت‌ها اغلب با گروه کوچکی از نوازندگان سازهای ملی ایران بنا به دعوت و یا به‌صورت روابط فرهنگی کشورهای مختلف جهان انجام می‌شد. در این رابطه، پایور با گروه خود به فرانسه، انگلیس، ایتالیا، ترکیه، شوروی، هلند، هندوستان، پاکستان، افغانستان و فیلیپین مسافرت نموده و در آمریکا بنا به دعوت ۲۲ دانشگاه، برای شناساندن موسیقی ایرانی مدت دو ماه با گروه خود به آن کشور مسافرت نمود.

به این ترتیب فرامرزی پایور کلیه‌ی هم خود را صرف شناساندن و معرفی موسیقی اصیل ایران چه در خارج و چه در داخل کشور نموده و در مقابل هجوم افسارگسیخته‌ی موسیقی مبتذل روز به‌خصوص در مملکت خود سعی نموده، هم‌وطنان خود را تا حد امکان آشنا به موسیقی واقعی و اصیل خودشان بنماید.

در مورد آثار موسیقی فرامرزی پایور، علاوه بر تصانیف مختلفی که برای خوانندگان اصیل مثل محمدرضا شجریان، عبدالوهاب شهیدی، نادر گلچین، پریسا، خاطره پروانه و سایر خوانندگان موسیقی ملی ساخته و ضبط نموده، بیش‌تر آثار او برای سنتور است که اغلب به‌چاپ رسیده و منتشر شده است، از قبیل:

۱- دستور سنتور؛ برای مبتدیان این ساز که در سال ۱۳۴۰ چاپ شده و هنوز هم مورد استفاده‌ی هنرآموزان و هنرجویان این ساز است.

۲- سی قطعه چهار مضراب؛ برای سنتور.

۳- هشت آهنگ؛ برای سنتور که از طریق وزارت فرهنگ و هنر به‌چاپ رسیده است.

۴- دوره‌ی عالی (ردیف چپ کوک)؛ برای سنتور.

۵- قطعات موسیقی مجلسی؛ ساخته و تنظیم‌شده برای سنتور که شامل چهار مضراب و قطعات گروه‌نوازی است.

۶- مجموعه‌ی پیش‌درآمد و رنگ؛ به نت ویلن.

۷- پرنیان؛ دو نوازی برای سنتور و تار.

۸- گفت‌وگو؛ دو نوازی برای سنتور و کمانچه.

۹- فانوس؛ دو نوازی برای دو سنتور.

۱۰- تئوری موسیقی ایرانی.

۱۱- قطعه «شهر آشوب»؛ از رنگ‌های قدیم ایران، تنظیم‌شده برای سنتور.

۱۲- دوره‌ی ابتدایی؛ برای نوآموزان سنتور.

۱۳- رهگذر؛ دو نوازی برای سنتور و قلو.

۱۴- مجموعه پیش‌درآمد و رنگ؛ ساخته و تنظیم‌شده به نت سنتور.

۱۵- آموزش ابتدایی تار؛ برای مبتدیان.

در زمینه‌ی ضبط موسیقی ایرانی، فرامرزی پایور تا کنون:

۱- چهار صفحه همراه با ضرب استاد حسین تهرانی در ایران

ضبط شده که شامل آوازهای: الف) ابوعطا، افشاری؛ ب) دشتی،

ترک؛ ج) بیات کرد؛ د) دستگاه شور.

۲- یک صفحه سنتور تنها در چهارگاه و ماهور که اخیراً به نام «پرنیان» دوباره تکثیر شده است. در صفحات فوق اغلب چهار مضراب‌های کتاب «سی قطعه چهار مضراب برای سنتور» اجرا شده است.

۳- یک صفحه با تک‌نوازندگان سازهای ملی وزارت فرهنگ و هنر به‌همراهی آواز خاطره پروانه در امریکا ضبط شده است.

۴- یک صفحه سه‌گانه با ضرب استاد حسین تهرانی و دشتی با آواز خاطره پروانه که در آلمان ضبط شده است.

۵- یک صفحه سنتور تنها (نوا) در فرانسه منتشر شده است.

۶- یک صفحه با آواز عبدالوهاب شهیدی و گروه استادان موسیقی ایرانی در ماهور (خرم‌آبادی) و سه‌گانه (ای که در کشتن ما) که در فرانسه ضبط شده است.

۷- چهار کاست از طرف کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در ایران ضبط شده است: الف) گروه‌نوازی شور و ماهور؛ ب) تار و سنتور و ضرب، سه‌گانه و ماهور؛ ج) سنتور و ضرب،

همایون؛ د) سنتور تنها (به‌یاد حبیب سمعی) چهارگاه و شور.

۸- آلبوم دو کاسته به‌نام «پیغام اهل راز» از طرف مؤسسه‌ی هنری فرهنگی، ماهور با آواز محمدرضا شجریان: الف) کنسرت دشتی در تالار رودکی با تصانیفی از عارف، «گریه را به مستی» و «از خون جوانان وطن»؛ ب) سه‌گانه سنتور و آواز افشاری، گروه اساتید موسیقی، تصانیف «ملکا و از کفم رها».

۹- سه صفحه شامل کلیه‌ی آثار درویش‌خان توسط گروه نوازندگان سازهای ملی وزارت فرهنگ و هنر.

۱۰- یک کاست به‌نام «چهارباغ» با آواز علی رستمیان و گروه استادان موسیقی ملی ایران در آواز ابوعطا و تصانیف قدیمی «بخت جوان و خدا را ساریان».

۱۱- یک کاست از کنسرت تالار وحدت، با آواز شهرام ناظری و گروه اساتید موسیقی ایران در ابوعطا با تصانیف «دل هوسه از عارف و تا کی به تمنا».

۱۲- یک کاست با آواز عبدالوهاب شهیدی و گروه نوازندگان سازهای ملی فرهنگ و هنر «بی تو به سر نمی‌شود از شهیدی و آهوی وحشی از اسماعیل مهرتاش».

۱۳- یک کاست با آواز سیما بینا و گروه نوازندگان فرهنگ و هنر که تماماً آهنگ‌های محلی بیرجندی است.

۱۴- کنسرت بیات ترک در تالار رودکی با آواز شجریان و گروه نوازندگان سازهای ملی فرهنگ و هنر، تصنیف «کردی نکردی از عارف».

۱۵- چند تصنیف قدیمی، جمع‌آوری شده از برنامه‌های رادیو ایران که به‌صورت کاست در آمده است و با آواز شجریان و گروه فرهنگ و هنر، در شور و دشتی و افشاری.

۱۶- «شب نیشابور» در ابوعطا که روی اشعار ختیم به‌مناسبت بزرگداشت او ساخته شده و تصنیف بهار دلکش از درویش‌خان با آواز شجریان و گروه فرهنگ و هنر.

۱۷- تصنیف افتخار همه‌آفاق از عارف و تصانیف‌های قدیمی «موبه‌مو و نازار دلی» کاست شده از روی نوارهای رادیو با آواز شجریان و گروه فرهنگ و هنر.

۱۸- یک کاست با آواز سیامک شجریان در شور که در لوس‌آنجلس پز شده، شامل: «کرشمه و تصانیف نرگس مست از محمدعلی امیر جاهد و روی دلبر».

۱۹- یک کاست سنتور و تمبک محمد اسماعیلی در لوس‌آنجلس ضبط شده، در شور به‌نام «یادگاری» در دشتی و سه‌گانه که در آن چهار مضراب‌های کتاب قطعات موسیقی مجلسی اجرا شده است. (در ایران به‌نام پراکنده منتشر شده)

۲۰- یک کاست در افشاری و سه‌گانه و اصفهان در لوس‌آنجلس با تار شهناز و ضرب اسماعیلی ضبط شده است. (این کاست در ایران به‌نام «زهاورد» منتشر شده)

گروه استادان موسیقی ملی عبارت بودند از: ۱- جلیل شهناز، تار؛ ۲- اصغر بهاری، کمانچه؛ ۳- فرامرز پایور، سنتور؛ ۴- محمد موسوی، نی؛ ۵- محمد اسماعیلی، تمبک.

گروه نوازندگان سازهای ملی وزارت فرهنگ و هنر عبارت بودند از: ۱- فرامرز پایور، سنتور؛ ۲- رحمت‌الله بدیعی، کمانچه؛ ۳- هوشنگ ظریف، تار؛ ۴- حسن ناهید، نی؛ ۵- محمد اسماعیلی، ضرب؛ ۶- حسین فرهادپور، غزک؛ ۷- حسن منوچهری، عود؛ ۸- محمد دلنوازی، رباب؛ ۹- پروین صالح، غزک؛ ۱۰- پروین شکالور، غزک.

پایور کار تدریس سنتور را بعد از مراجعت از انگلستان در هنرستان موسیقی ادامه داده و در حال حاضر نیز علاوه بر تدریس در دانشگاه هنوز به‌طور خصوصی شاگردانی دارد که اغلب آن‌ها در گروه‌های مختلف موسیقی اصیل تک‌نوازی می‌کنند.

نوارهای منتشر شده بعد از فروردین ۱۳۷۱

- ۱- دل شیدا؛ ۲- خلوت‌گزیده؛ ۳- دستور سنتور (اجرای کتاب دستور سنتور برای مبتدیان)؛ ۴- حیلت رها کن؛ ۵- ضرب اصول؛ ۶- حاصل عمر؛ ۷- حکایت دل؛ ۸- گفت‌وگو؛ ۹- پرده‌ی عشاق؛ ۱۰- بداهه‌نوازی در دستگاه راست و پنج‌گانه و دستگاه نوا؛ ۱۱- سروش بهار؛ ۱۲- ارغوان؛ ۱۳- رنگ شهر آشوب؛ ■

